

ADALÉKOK A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADEMIA 1955. ÉVI TÖRTÉNETÉHEZ

Az 1955-ös esztendőben meglehetősen ellentmondásosan zajlottak a nemzetközi politikai események, hiszen egyszerre voltak jelen az enyhülési és feszültségi mozzanatok, ugyanúgy, mint a politikai és katonai lépések, illetve ellenlépések, a gesztusok, valamint a fenyegetések.

A nemzetközi légkör enyhülését szolgálta például, hogy a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának elnöksége rendeletet adott ki a Németországgal való hadiállapot megszüntetéséről (január 25.); a szovjet-osztrák tárgyalások az államszerződésről (április 12–15.); a Csou En-laj miniszterelnök vezette kínai kormánydelegáció részvétele a bandungi konferencia megnyitásán (április 18.); szovjet párt- és kormányküldöttség látogatása Belgrádban (május 3.); az osztrák államszerződés aláírása (május 15.); a Port Arthur-i flottatámaszpontot átengedése Kínának (május); az amerikai, brit, francia és szovjet kormányfők genfi konferenciája Németország helyzetéről, az európai biztonságról és leszerelésről, valamint a két világrendszer kapcsolatáról, ami bár nem hozott konkrét eredményeket, de jelentős enyhülést jelentett a nemzetközi légkörben (július 18–23.); nagyköveti szintű amerikai–kínai tárgyalások Genfben a két országot érintő problémákról (augusztus 1.); döntés a szovjet fegyveres erők 640 ezer fős csökkentéséről (augusztus 31.); megegyezés a szovjet–nyugatnémet diplomáciai kapcsolatok felvételéről (szeptember 13.); az utolsó szovjet megszálló csapatok kivonulása Ausztria területéről (szeptember 19.); a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjetunió kapcsolatát rögzítő szerződés megkötése (szeptember 20.); a Német Demokratikus Köztársaság elismerése jugoszláv részről (október 10.); Ausztria felvétele az Egyesült Nemzetek Szervezetébe (október 14.); az Ausztria „örökös” semlegességéről szóló törvény elfogadása (október 26.); az amerikai, brit, francia és szovjet külügyminiszter genfi értekezlete (október 27 – november 16.).

Ugyanakkor bőven előfordultak olyan politikai, vagy katonai lépések is, amelyek viszont éppen akadályozták az enyhülési folyamat kibontakozását. Ilyen volt – egyebek mellett – a Bagdadi Paktum megkötése, amely a közép-keleti katonai tömörülés (CENTO) létrejöttét eredményezte (február); Nagy-Britannia csatlakozása a Nyugat-Európai Unióhoz (május 6.), amire válaszul a Szovjetunió másnap felmondta a bríttekkel és a franciákkal 1942-ben, illetve 1944-ben kötött kölcsönös segítségnyújtási szerződést (május 7.); a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) felvétele az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetébe (május 9–11.), melyre hivatkozással Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió létrehozta a Varsói Szerződést (május 14.); az NDK Belgrád általi elismerését megtorlandó, a diplomáciai kapcsolatok Nyugat-Németország részéről történt megszakítása Jugoszláviával (október 19.); az ideiglenesen a lengyel állam területén állomásozó szovjet csapatok jogi helyzetéről szóló szovjet–lengyel egyezmény (december 17.).

A nemzetközi élet vargabetűi természetesen befolyásolták a magyar belpolitikai viszonyokat is. Így, például a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) elnöksége által

1955. január 8-ára Moszkvába rendelt magyar pártküldöttség (Rákosi Mátyás¹, Nagy Imre², Farkas Mihály, Ács Lajos és Szalai Béla) előtt Hruscov úgy foglalta össze a szovjet álláspontot, hogy „Nagy Imre »pártellenes« nézeteket képvisel, s az SZKP elnöksége Rákosiék támogatása mellett foglal állást.”³ Ezen az állásponton felbátorodva, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége (MDP KV) a március 2–4-i ülésén hozott határozatában már magabiztosan állapíthatta meg, hogy 1953. júniusi határozatai helyesek voltak, amelyeket azonban „egyesek opportunistá, antimarxista módon eltorzítottak, ami káros jobboldali hibákhoz, jobboldali elhajláshoz vezetett.”⁴ Ezek után természetes, hogy mindenért Nagy Imrét tették felelőssé, és nem is lehet csodálkozni azon, hogy a Központi Vezetőség április 14-i határozata alapján leváltották, illetve visszahívták minden funkciójából, majd négy nappal később az Országgyűlés is felmentette miniszterelnöki tisztségéből. Utódjául Hegedűs Andrást,⁵ miniszterelnök-helyettesé pedig Gerő Ernőt⁶ választották meg. A Központi Vezetőség április 14-i ülésén ugyanakkor „balra is csaptak,” mert Farkas Mihály⁷ volt honvédelmi minisztert kizárták a Politikai Bizottságból és

¹ Rákosi Mátyás (1892–1971) politikus, a Magyar Kommunista Párt (MKP), majd a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének és Politikai Bizottságának (MDP KV és a PB) tagja (1945–1956), főtitkára (1948–1953), majd első titkára (1953–1956); miniszterelnök-helyettes (1949–1952), miniszterelnök (1952–1953). Az 1949–1953-as években totális diktatúrát gyakorolt, ezért egyike azoknak, akiket a fő felelősség terhel az ekkor kibontakozott törvénytelenésekért, személyi kultuszért. 1956-ban a Szovjetunióba menekült, s ott is halt meg. Hamvait a budapesti Farkasréti temetőben helyezték el. *Markó László*: Ki kicsoda a magyar történelemben. Budapest, 2005. 245–246. o.

² Nagy Imre (1896–1958) politikus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) tagja (levelező: 1950; rendes: 1953) Az MKP KV (1944–1948) és a PB (1945–1949), illetve az MDP KV (1948–1951) és a PB (1951–1955; 1956), továbbá az elnökség (1956. 10. 28–30.), majd a Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Bizottságának (MSZMP IB) (1956. 10. 30–11. 02) tagja. Miniszterelnök-helyettes (1952–1953), majd miniszterelnök (1953–1955, valamint 1956). Első miniszterelnöksége idején leállította a nehézipar erőltetett fejlesztését, és a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálását, megszüntette az internálótáborokat és a kitelepítést, létrehozta a Hazafias Népfrontot. Mindez közrejátszott abban, hogy Rákosiék átmeneti megerősödése idején, 1955-ben leváltották miniszterelnöki tisztségéből, majd kizárták a KV-ből és a PB-ből. Ekkortól vált fokozatosan a reformellenzék vezérévé. 1956. október 1-jén kinyilvánította Magyarország kilépését a VSZ-ből és az ország semlegességét. A Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány (FMPK) menlevele ellenére szovjet tiszti külföldi fogta el a jugoszláv követséget elhagyó politikusokat és a velük lévő családtagokat, majd Romániába szállították őket. Ott tartóztatták le 1957 áprilisában, majd hazahozva, perbe fogták társaival együtt. 1958. június 15-én a „népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezése és vezetése, valamint hazatérés” vádjában bűnösnek találták, ezért kötél általi halálra ítélték. Egyik vádpontot sem fogadta el, kegyelmet nem kért. Másnap kivégezték. *Markó*: i. m. 214–216. o.

³ *Gergely Jenő – Izsák Lajos*: A huszadik század története. Budapest, 2000. 353. o.

⁴ Uo. 354. o.

⁵ Hegedűs András (1922–1999) politikus, szociológus. Az MDP KV (1950–1956) és a PB (1951–1956) tagja, a Szervező Bizottság póttagja (1950–1951), majd tagja (1951–1956); a KV titkára (1950–1951). Miniszterelnök-helyettes (1953–1955), majd miniszterelnök (1955–1956). 1955 májusában aláírta a VSZ csatlakozási okmányát. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) elnökhelyettese (1961–1963), majd 1963-tól vezette az MTA – általa megszervezett – Szociológiai Kutatócsoportját, azonban 1968-ban leváltották, mert tiltakozott a VSZ csehszlovákiai bevonulása ellen. A pártállamot bíráló tanulmányai miatt 1973-ban kizárták az MSZMP-ből. *Markó*: i. m. 117 – 118. o.

⁶ Gerő Ernő (1898–1980) politikus. Az MKP, majd az MDP KV (1944–1956), illetve a PB (1945–1956) tagja. Az MDP első titkára (1956). 1950 és 1953 között (Rákosival és Farkas Mihállyal) az országot ténylegesen, minden kontroll nélkül irányító 3 fős, titkos Honvédelmi Bizottság tagja. Miniszterelnök-helyettes (1952–1953), majd első miniszterelnök-helyettes (1953–1956). A személyi kultusz, a törvénytelenések és az elhibázott gazdaságpolitika egyik fő felelőse. *Markó*: i. m. 103–104. o.

⁷ Farkas Mihály (1904–1965) politikus, az MKP és az MDP KV (1944–1956), a Titkárság (1945–1946, 1848–1953, majd 1953–1955), a PB (1945–1953, illetve 1953–1955) tagja. Az MKP, majd az MDP főtitkárhe-

a Központi Vezetőségből. Ez a lépés azonban nem volt következetes, hiszen másnap visszavették a Magyar Néphadsereg hivatásos állományába,⁸ majd hadseregtábornoki rendfokozattal rövidesen kiküldték szovjet vezérkari akadémiára.

Ugyanakkor a nemzetközi viszonyok átmeneti javulását tükrözte az Elnöki Tanács azon – március 18-i – rendelete, amely megszüntette a Németországgal fennálló hadiállapotot. E tendencia belpolitikai vetületeként az év derekától a koncepciók perek bebörtönzött áldozatainak többsége fokozatosan kiszabadult, bár rehabilitációjuk rendkívül vontatottan haladt. Ezzel ellentétes folyamatként viszont 1955. december 3-án a Központi Ellenőrző Bizottság (KEB) Nagy Imrét kizárta a pártból. Furcsa fintora a történelemnek ugyanakkor, hogy a Magyar Népköztársaság nemzetközi reputációja növelésének fontos állomása volt december 14-e, amikor hazánkat felvették az ENSZ-be.

Ez a rendkívül ellentmondásos, hol feszültségeket, hol pedig enyhülést magában hordozó kül- és belpolitikai helyzet módfelett megnehezítette a Magyar Néphadsereg egyenletes, tervszerű, kiegyensúlyozott fejlődését 1955-ben. Bár az év elején különösebb gond nélkül, a szokásos rendben folyt a csapatok kiképzése, annak színvonalát alapvetően befolyásolta a tisztikar általános és szakmai műveltsége, illetve annak hiányossága. Egy 1955. február 1-jei statisztika szerint ugyanis 6 777 tiszt csupán 6 elemi, 17 766 pedig nyolc elemi végzett, érettségivel 2 906, egyetemi-főiskolai diplomával viszont mindössze 887 tiszt rendelkezett. Ami a katonai szakismeretet illette: szovjet akadémiát végzett 138, Honvéd Akadémiát 157, fegyvernemi tiszti iskolát 16 895 fő, nem végzett viszont semmiféle katonai iskolát 887 tiszt. A fentiekben belül még szomorúbb volt a helyzet, hiszen a fontosabb parancsnoki beosztásokban szolgálóknak 95 %-a rendelkezett érettségivel alacsonyabb polgári iskolai végzettséggel, és mindössze 44 fő dicsekedhetett 2-3 éves akadémiával.⁹ Ezek a számok mégis arról tanúskodnak, hogy az 50-es évek elejei helyzethez képest lényeges volt a változás: inkább az alacsonyabb rendfokozatú és beosztású tiszteknél jelentkezett a magasabb iskolai végzettség, ők tehát a közeli jövő szempontjából a minőségi változás ígérését jelentették. Fontos tény volt továbbá a tisztikar vonatkozásában, hogy február 2-án megjelent az első tiszti törvény, amely végre szabályozta a hivatásos és tartalékos tisztek szolgálatának rendjét.¹⁰

Ennek ellenére 1955 első felében a belpolitikában fellelhető cikcakkok, a túlzott igénybevétel, a gyakori áthelyezések és a lakásproblémák a fegyelem fellazulásához, illetve a leszerelési kérelmek jelentős megszorodásához vezettek. Eme gondok készlet-

lyettese (1945–1951). A KV Katonai Bizottsága elnökeként (1946–1949) ő irányította a párt katonapolitikáját, felügyelte a rendőrséget és a politikai rendőrséget. Honvédelmi miniszterként (1948 – 1953) ő hozta létre a szovjet típusú Magyar Néphadsereget. 1949-től vezérezredes, 1952-től hadseregtábornok. Kiemelkedő szerepet játszott a koncepciók perek kezdeményezésében és irányításában. 1956 júliusában kizárták a pártból és lefokozták honvéddá. 1956. 10. 13-án letartóztatták, majd 1957 tavaszán első fokon 6, másod fokon viszont 14 évi börtönbüntetésre ítélték. 1960 áprilisában egyéni kegyelemmel szabadult, ezt követően haláláig a Gondolat Kiadónál volt idegen nyelvi lektor. *Markó: i. m. 87–88. o.*

⁸ *Csendes László – Gellért Tibor: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. (A továbbiakban: Csendes – Gellért) HVK Tudományos Munkaszervezési Osztály, 1993. 148. o., valamint HM 09. sz. Tiszti parancs. Hadtörténeti Levéltár, Magyar Néphadsereg (a továbbiakban: HL MN) 1955/T – Titkárság. 3/2. őrzési egység (ő. e.) (1955. 04. 16.)*

⁹ *Csendes – Gellért 145. o.*

¹⁰ *Uo. 147. o.*

ték Bata István¹¹ vezéreztredes, honvédelmi minisztert és Nógrádi Sándor¹² altábornagy, politikai főcsoportfőnököt arra, hogy július 20-án zárt levélben forduljanak a tisztii állományhoz, felhívva a figyelmüket arra, hogy „a belső rendet és fegyelmet veszély fenyegeti.”¹³ Ennek okai közt említették – egyebek mellett – azt, hogy pártellenes, jobboldali nézetek hatoltak be a hadseregbe is, illetve, hogy a nemzetközi helyzet bizonyos mérvű enyhülése kedvez a pacifista nézetek terjedésének, ami viszont bomlasztja a fegyelmet.

A tisztiek biztonságérzetét – ezáltal fegyelmét – károsan befolyásolhatta a Minisztertanács szeptember 1-jei döntése, mely szerint 20 ezer fővel csökkentik a Magyar Néphadsereg létszámát.¹⁴ Tisztában voltak ugyanis azzal a ténnyel, hogy megoldatlan a leszereltek polgári életbe való beilleszkedése, elhelyezkedése; nem kaptak megfelelő anyagi támogatást. Az sem nyugtatta meg a tisztikart, hogy a honvédelmi vezetés – tanulván a fenti problémákból – úgy döntött, a leszereltek egy bizonyos összeget kapnak majd, és segélyt polgári ruha vásárlásához.

Ezekben a napokban a honvédelmi vezetés erőfeszítéseket tett a hivatásos állomány illetményrendezése érdekében is. Nyitrai Lajos¹⁵ alezredes, a Pénzügyi Csoportfőnökség 0769. (1955. 09. 03.) számú ügyiratában¹⁶ jelentett a honvédelmi miniszternek az „Illetmények alakulása a Néphadseregben, a Pártban és a népgazdaság egyéb területein” tárgyú körben. Ebből kiderült, hogy 1950 óta kétszer (1951. december 1-jén és 1953. november 1-jén) volt illetményemelés a Magyar Néphadseregben, ami átlagosan 33,5 %-ot (a nem lövész-, vagy gépesített hadosztályparancsnokok esetében azonban csak 22,8 %-ot, az önálló és közvetlen szakaszparancsnokoknál viszont 41,2 %-ot) jelentett. A fenti átlagos illetményemeléssel szemben az iparban foglalkoztatott szak- és segéd munkások 67,2 %-os béremelkedése állt. Amíg egy vezérőrnagyi rendfokozatú hadtestparancsnok illetménye 3 945 Ft-ot tett ki, addig egy ipari igazgató 3 400, a helyettese 3 100, az osztályvezető pedig 2 800 Ft-os illetménnyel rendelkezett, amihez – a tervteljesítés függvényében – havi 1000–1500 Ft-os prémium is járt. Sőt, a Ganz Vagon- és Gépgyár vállalatvezetőjének havi átlagkeresete elérte az 5 950, a MÁVAG igazgatójéé a 6 063, a Láng

¹¹ Bata István (1910–1982) villamoskalauz, politikus, katonatiszt. Ezredes (1949), vezérőrnagy (1950), altábornagy (1950), vezéreztredes (1953). Az MKP tagja 1945-től, az MDP KV póttagja (1951–1953), tagja (1953–1956), a PB póttagja (1953–1956). 1949–1950-ben szovjet katonai akadémiát végzett, majd az Országos Légvédelmi Parancsnokság (OLEP) parancsnokhelyettese; 1950–1953-ban vezérkari főnök, 1953–1956-ban honvédelmi miniszter. 1956. október 24-én leváltották. Ettől kezdve 1958-ig a Szovjetunióban élt. 1959-ben megfosztották rendfokozatától. Ez évtől a Budapesti Közlekedési Vállalat dolgozója volt. *Markó*: i. m. 496. o.

¹² Nógrádi Sándor (1894–1971) villanszerelő, politikus, katonatiszt. 1919-ben belépett az MKP-be. A Magyar Tanácsköztársaság idején tisztviselő, majd a Vörös Hadseregben harcolt. 1919-től Csehszlovákiában és Romániában, 1931-től Nyugat-Európában, főleg Franciaországban folytatott propaganda-tevékenységet. 1936-tól a „Fegyvert Spanyolországban” mozgalom szervezte. 1944-ben a Felvidéken és Salgótarján körzetében irányított partizánegységet. Az MKP, illetve az MDP KV (1945–1956) és az MSZMP KB (1957–1962, 1966–1971) tagja. 1945-től az Iparügyi Minisztérium politikai államtitkára volt, tartalékos vezérőrnagy (1946), az MKP KV agitációs és propagandaosztályának vezetője (1947), majd a miniszterelnökség politikai államtitkára (1947–1948). A Magyar Néphadsereg politikai főcsoportfőnöke, miniszterhelyettes (1948–1955), altábornagy (1948), vezéreztredes (1955). Részt vett a koncepciók perék kivitelezésében. Az MDP KV, valamint az MSZMP KB agitációs és propagandaosztályát vezette 1955–1957-ben, majd nagykövet volt (1957–1960), ezt követően az MSZMP KB Ellenőrző Bizottságának elnöke volt (1962–1966). *Markó*: i. m. 219. o.

¹³ *Csendes – Gellért* 151. o.

¹⁴ Magyarország hadtörténete. Főszerkesztő: *Liptai Ervin*. Budapest, 1985. 2. k. 554. o.

¹⁵ Nyitrai Lajos később vezérőrnagy, a Magyar Néphadsereg pénzügyi csoportfőnöke.

¹⁶ HL MN 1956/T. 2. ő. e. (1955. 09. 03.) 43–47. főlíó.

Gépgyár igazgatójái pedig az 5 480 Ft-ot. A párt- és tanácsi apparátusban sokkal kevessebbel kellett beérni: a Budapesti Pártbizottság titkárának illetménykategóriája a 3 350–3 800, a megyei pártbizottsági titkároké a 3 200–3 700, a Fővárosi Tanács elnökhelyettes VB titkáráé a 3 300–3 700, a Megyei Tanácsok elnökeié pedig a 3 100–3 600 Ft-os határok közé esett.

Ezek – a személyi állomány zöme előtt amúgy is ismeretlen – erőfeszítések sem nyújthattak azonban azon az újabb sokkon, amit a Minisztertanács október 18-i döntése váltott ki, ami a hadsereg létszámának további 20 000 fős csökkentését írta elő. Végül is 3 960 tisztet szereltek le az 1955. szeptember 1. és december 31-e közötti időszakban. Így az év utolsó napján a Magyar Néphadsereg létszáma 141 380 katonai állományú és 8 751 polgári alkalmazott volt.¹⁷

A korábbiakban jelzett kül- és belpolitikai események összessége, valamint a Magyar Néphadsereg azok által determinált helyzete adta meg a katonai felsőoktatás 1955. évi működésének a kereteit.

Az 1954–1955-ös tanév még a Honvéd Akadémián indult, azonban Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszter az 1955. március 14-én kelt 15. számú parancsával¹⁸ a nemzeti ünnep alkalmából a „Zrínyi Miklós Katonai Akadémia” nevet adományozta a tanintézetnek. A megisztelő névfelvétel csak egy rövid ünnepségnyi megállást engedélyezett az akadémia személyi állományának, majd folytatódott a szorgos hétköznapiak.

Matékovits Endre vezérőrnagy, akadémiaparancsnok,¹⁹ a Tóth Lajos vezérőrnagy, vezérkari főnökhöz március 23-án felterjesztett 0956. számú jelentésében²⁰ értékelte a Levelező Tagozat 1954–1955-ös tanévi évközi összevonásának tapasztalatait.

A március 8–18. közötti rendezvényen az I. évfolyam 52 hallgatója közül mindössze 3 fő hiányzott betegség miatt. A beszámoló során 3 hallgató nem felelt meg, 5 fő pedig meg sem kísérelte, mert nem tudott felkészülni. További 5 hallgató megfelelt ugyan, de a követelmények szerinti lemaradásuk oly mérvű volt, hogy a vizsgakönyvbe nem vezették be azt. A harcászati ellenőrző feladatok közül mindössze kettő volt nem megfelelő.

A II. évfolyam 47 hallgatója közül 3 igazoltan, 1 igazolatlanul hiányzott. Felkészületlenség következtében 6 hallgató meg sem kísérelte a beszámolást, további 8 fő beszámolt, de nagymérvű lemaradása miatt nem volt bejegyezhető a vizsgakönyvbe. A pótbeszámolókat május 1-jéig lehetett megejteni. Azok számára, akiknek nagy volt a lemaradásuk, a Levelező Tagozat parancsnoksága ütemtervet határozott meg a pótlásra. A harcászati ellenőrző feladatot mindenki sikeresen megoldotta.

¹⁷ Csendes – Gellért 151., 144. és 152. o.

¹⁸ HL MN 1955/T – Titkárság 3/2. ö. e. (1955. 03. 14.) L. a 90–91. oldalon.

¹⁹ Matékovits Endre (1909–1985) 1927 októberében kezdte meg tanulmányait a Ludovika Akadémián, ahová csapatszolgálat után került vissza fegyvertan tanárnak (1939–1943), majd a várpalotai Lőiskola előadója volt. 1944 októberében századosként zászlóaljparancsnoki beosztásban harcolt, de mert zászlóalja nem tette le az esküt Széllásra, visszaminősítették aknavetőszázad-parancsnokká. A szovjet csapatokhoz parlamentert küldve, november 4-én letette előttük a fegyvert. Hadifogság után, 1947. 12. 01-jén behívták a Kossuth Akadémiára, ahol előadóként, majd törzstisztként szolgált. 1949–1950-ben a „Dózsa” Gyalogsági Tiszti Iskola parancsnoka, 1950–1953-ban hadműveleti csoportfőnök. 1953. 12. 01–1956. 09. 22. között a Honvéd (majd névváltozását követően a Zrínyi Miklós Katonai) Akadémia parancsnoka. 1956. 09. 22-től kiképzési csoportfőnök-helyettes. 1957. 03. 08-án tartalékállományba helyezték.

²⁰ HL MN 1955/T – 94/2. ö. e. (1955. 03. 23.)

Kimenőszám: 78/1955.

**A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
HONVÉDELMI MINISZTERÉNEK**

15. számú

PARANCSA.

Budapest, 1955. évi március hó 14-én.

TÁRGY: *Névadás a Honvéd Akadémia részére.*

Előterjesztésemre a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa 1955. évi március hó 15-től a Honvéd Akadémiának a

„ZRINYI MIKLÓS KATONAI AKADEÉMIA”

megtisztelő nevet adományozta.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának, — Néphadseregünk katonai főiskolájának — komoly szerepe van a hadsereg parancsnoki állománya nevelésében, katonai és politikai ismereteinek fejlesztésében.

Az Akadémia fennállása óta a hadsereg tisztjeinek kiképzése területén elért eredményei, valamint az Akadémia előtt álló megtisztelő feladat időszerűvé tette, hogy a függetlenségért és az elnyomás ellen vívott hősi harcokban gazdag magyar történelem egyik legnagyobb haladó hadvezérének és haditudósának nevét viselje. Zrínyi Miklós hadvezéri tulajdonságokban kimagasló alakja és a haditudomány alapjainak lerakása területén kifejtett kiemelkedő tevékenysége lelkesítő és buzdító példát szolgálhat az Akadémia tanulmányi és nevelési célkitűzéseinek megvalósításában.

Zrínyi Miklós a népet, a nép szabadságát, a haza függetlenségét védő politikus, költő és hadvezér volt egyszemélyben.

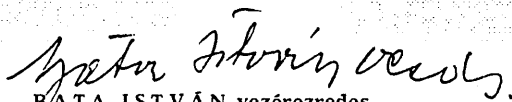
Haditudományi munkái nemcsak hazai, hanem európai viszonylatban is korának egyik legképzettebb katonai tudósává avatták. Haditudományi műveiben szembezállt korának reakciós katonai elméleteivel, a merev methodista hadviseléssel és az újat, a fejlődő, a helyzethez alkalmazkodó harcot termetette meg a magyar hadviselésben. Zrínyi haditudománya hatalmas fegyver lett a későbbi magyar szabadságharcosok küzdelmeiben, akik elszántan harcoltak a gyűlölt német és osztrák zsoldosok ellen.

Zrínyi nevének viselése nemcsak dicsőséget jelent az Akadémia számára, hanem parancsnoki, oktató-nevelő, valamint hallgatói állományát kötelezi is.

Kötelezi arra, hogy nagy történelmi példáink szellemében, teljes erejük latbavetésével sajátítsák el korunk leghaladottabb haditudományát, a marxizmus-leninizmus elméleti alapjain nyugvó szovjet haditudományt, hogy híven, hűséggel és önfeláldozóan szolgálják szeretett népünket, pártunkat és kormányunkat, hogy minden körülmények között megvédehessük dolgozó népünk minden vívmányát, drága hazánk szabadságát és függetlenségét.

Ebben a nehéz, de kitüntető és alkotó munkában az Akadémia tanárai és hallgatói állományának legyen példaképe Zrínyi Miklós élete és munkássága.

Eme feladatok sikeres elvégzéséhez kívánok sok sikert az Akadémia teljes személyi állományának.

BÉTA ISTVÁN vezérezredes
a Magyar Népköztársaság Honvédelmi Minisztere.

Összességében a beszámoló arról tanúskodik, hogy a hallgatók nagy többsége sokat fejlődött, különös tekintettel arra, hogy „A Levelező Tagozat évfolyamain van nem egy olyan hallgató, aki jóformán minden harcászati előképzettség nélkül kezdte meg a levelező módon való tanulást [...]”²¹ Ugyanakkor továbbra is gondként merült fel, hogy a parancsnokok – a vezérkari főnök 025. számú parancsa ellenére – nem ellenőrizték, vagy nem támogatták beosztottaik levelező tanulmányait. Az összevonas csak azért volt eredményes, mert az akadémia parancsnoka határozottan elutasított minden olyan kérést, hogy szolgálati elfoglaltság miatt ne kelljen a hallgatóknak részt venniük az összevonasban. A nagyszámú felkészületlenség és nagymérvű elmaradás viszont a probléma megoldatlanságát mutatta. A legnagyobb gondot az jelentette, hogy sok parancsnok elszabotálta a honvédelmi miniszternek a heti egy tanulónapra vonatkozó rendelkezését. A „Levelező Tagozatot a különböző beosztású parancsnokok egy szükséges rossznak tekintik” – szövelt az akadémiaparancsnoki sirám, s az Országos Légierő Parancsnokságot (OLP) hozta fel elrettentő példaként, mert az onnan küldött hallgatók 90%-a nem felelt meg. Ezzel szemben a Szovjetunióban a „tanácsadó Elvtárs közlése szerint [...] nem fordulhat olyasmi elő, hogy a parancsnok akadályozza a levelező módon tanuló beosztottját [...]”²²

A fenti, méltatlan parancsnoki hozzáállás következménye volt, hogy az I. évfolyamról 6 fő morzsolódott le. Mindezek alapján azt kérte Matékovits vezérőrnagy a vezérkari főnöktől, hogy az érintett parancsnokoktól a Hadművelési Csoportfőnökség Kiképzési Osztálya számára időszakos jelentést követeljen meg e tárgyban.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA) 01105. (1955. 04. 01.) számú harcérték-jelentése²³ szerint aznap a tanintézet 285 tábornokkal és tiszttel; 56 továbbszolgáló és 18 sortiszthelyetessel, 95 honvéddal és 476 tiszti hallgatóval, összesen 930 katonával, továbbá 162 polgári alkalmazott rendelkezett.

A hallgatók megszólása a következő volt:

<i>Fakultás</i>	<i>Össz- fegyvernemi</i>	<i>Tüzér</i>	<i>Páncélos</i>	<i>Repülő</i>	<i>Műszaki</i>	<i>Híradó</i>	<i>Összesen</i>
1. évfolyam	67	35	20	18	13	12	165
2. évfolyam	56	37	19	16	15	14	157
3. évfolyam	28	35	18	19	13	10	123
4. évfolyam	–	–	–	–	–	–	–
1 éves magasabb parancsnoki tanfolyam	20	11	–	–	–	–	31
BM hallgató	25	–	–	–	3	3	31
<i>Összesen</i>	<i>196</i>	<i>118</i>	<i>57</i>	<i>53</i>	<i>44</i>	<i>39</i>	<i>507</i>

²¹ HL MN 1955/T – 94/2. ó. e. (1955. 03. 23.) 70/a. f. ló.

²² Uo. 71/a. f. ló.

²³ HL MN 1955/T – 94/1. ó. e. (1955. 04. 01.)

Kovács István vezérőrnagy, hadműveleti csoportfőnök a 0528. (1955. 04. 21.) számú iratában intézkedett az 1955. évi államvizsgák megtartása kérdésében.²⁴ Ebben jóváhagyta a ZMKA e vonatkozásban 0797/1955. számon felterjesztett javaslatát azzal a módosítással, hogy:

- az orosz nyelv oktatásában tapasztalható hiányosságok kiküszöbölése érdekében a következő tanévtől emelni kell az erre fordítandó óraszámot; oktatási célként a katonai terminológia elsajátítását kell meghatározni azzal a követelménnyel, hogy a három év alatt a hallgatók olyan jártasságra tegyenek szert, hogy „egyszerű formában” meg tudják magukat értetni;
- a harcászati szóbeli vizsgák vizsgajegyein az összefegyvernemi harcászat, a fegyvernemi harcászat és harcászat-technikai adatok, valamint a törzsmunka témaköreiből kell 1-1 kérdésnek szerepelnie; úgyszintén fel kell venni a vegyvédelem és atomvédelem kérdéseivel foglalkozó anyagot is;
- a harcászati írásbeli vizsgánál a vadászpilóta-hallgatók részére, a javasolt helyett, „A vadászpilóta-hadosztály harctevékenysége a front csapatai és a hadtápbjektumok oltalmazásánál” tárgykört kell felvenni;
- a páncélos-hallgatók írásbeli vizsgájánál ne az első lépcsőben, hanem a hadtest második lépcsőjében lévő gépesített hadosztály tevékenysége legyen a vizsga anyaga;
- a légvédelmi tüzér hallgatók részére – a harcászati írásbeli vizsga beállított tárgykörén túl – egy honi körzet légvédelmének megszervezését is állítsák be;
- a Bizottság elnöke az összefegyvernemieknél a vezérkari főnök helyettese, a fegyvernemieknél pedig a fegyvernemi parancsnok;
- a vizsgabizottságokba 1-1 főtisztet a vezérkartól (fegyvernemi parancsnokságtól), 1-1 tanárt pedig az akadémia állományából kell delegálni;
- az államvizsgák – a fegyvernemi parancsnokok kívánságainak figyelembevételével kidolgozott – szóbeli és írásbeli vizsgaanyagát 1955. július 26-ig kell jóváhagyásra felterjeszteni.

Az államvizsgák időpontja és lefolytatásuk rendje augusztus 10-ig volt jelentendő.

Az akadémiai képzés tekintélyének fokozása érdekében a honvédelmi miniszter 1955. április 26-án kelt 020. számú parancsában²⁵ akadémiai jelvényt rendszeresített Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, illetve a Sztálin Katonai Politikai Akadémián diplomát szerezettek számára. Ugyancsak a felsőfokú tisztképzés színvonalának emelése érdekében a honvédelmi miniszter az április 5-én kelt 953/Szü. számú rendeletében²⁶ 12 akadémiai oktató polgári egyetemeken történő tanulását engedélyezte, akik közül Sohajda Béla őrnagy, valamint Noé Henrik, Rajkó István és Szántó Imre főhadnagyok a későbbi évtizedekben az akadémia megbecsült oktatóivá, tanszékvezetőivé és tanszékvezető-helyetteseivé váltak.

²⁴ HL MN 1955/T – 94. ö. e. (1955. 04. 20.)

²⁵ Csendes – Gellért 148. o.

²⁶ HL MN 102/03 – 405. ö. e., ZMKA 99. sz. pcs. (1955. 04. 26.)

A honvédelmi miniszter az április 18-án kelt 0316/Szü. – 1955. számú rendeletében²⁷ pályázatot hirdetett az 1955–1956-os tanév 3 éves akadémiai képzésére. Azok jelentkezését várták – rendfokozatukra való tekintet nélkül – akik:

- megfelelő katonai előképzettséggel és legalább 2 éves csapatgyakorlattal rendelkeztek;
- század-, zászlóalj-, ezred-, dandár-, vagy hadosztályparancsnoki (-helyettesi); ezred-, dandár-, vagy hadosztály-törzsfőnöki (-helyettesi), illetve ezrednél, vagy magasabbegységénél osztály-, alosztályvezetői (-helyettesi); hadműveleti felderítői, vagy kiképzőtiszt, valamint ezekkel egyenlő beosztásokban, továbbá iskoláknál század-, zászlóaljparancsnokként (-helyettesként), tanárként, vagy tanszékvezetőként, illetve magasabbegységek törzseiben, vagy központi szervezetben teljesítettek szolgálatot;
- a politikai állományúak a fentieknek megfelelő politikai helyettesi, vagy egyéb politikai beosztásban dolgoztak;
- az előjáróik által megfelelően minősítettek;
- „*lehetőleg* (kiemelés tőlem – Sz. M.) középiskolát, de legalább az általános iskola 8 osztályát elvégezték, illetve annak megfelelő általános műveltséggel bírtak (ami alól egyes, rendkívüli esetekben el lehet tekinteni), és jó szellemi képességekkel rendelkeznek”²⁸, illetve
- fizikailag egészségesek.

A kérvényeket 1955. május 20-áig lehetett benyújtani.

Az akadémia fegyelmének magas szinten tartása érdekében időnként drákói döntések is születtek, mint pl. a Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiumának 1955. április 29-én kelt jogerős ítélete,²⁹ amikor egy hallgató főhadnagy azért kapott 6 havi börtönt és lefokozást, mert eltávozásáról 29 órán át önkényesen nem vonult be, illetve mert igazolványát és illetménykönyvét illetéktelen személynek adta át.

Arról az akadémiai élet minőségét befolyásoló tényről, hogy a hálókörletek nem lehettek túlfűtöttek, az április 30-i 103. számú akadémia-parancsból³⁰ szerezhetünk – áttételesen – információt, miszerint: „A meleg időre való tekintettel elrendelem, hogy a kiadott harmadik takarót minden fakultás f. évi május hó 6–7-én naponta 14.00–17.00 között adja le a központi raktárnak.”

A katonai felsőoktatás színvonalának – a lehetőségek függvényében való – fokozatos emelése érdekében a Minisztertanács a 2 118/1955. (V. 25.) MT számú határozatában³¹ 1955 őszétől kezdve előírta, hogy az akadémiaakra felvett tisztek legalább 50%-a érettségizett, vagy ennek megfelelő általános műveltségű legyen.

Az akadémia dolgozóiról való gondoskodás szempontjából jelentős lépés volt, hogy megnyílt a tanintézet dobogókői pihenőtábora. Július 5. és október 1-je között kilenc, 2 hetes turnusban pihenhetett az akadémia személyi állománya.³²

²⁷ HL MN 1961/T – 33. ö. e., ZMKA PK 037. sz. pcs. (1955. 05. 10.)

²⁸ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 05. 10.), 115. főlíó.

²⁹ Uo.

³⁰ HL HM 102/03 – 405. ö. e., ZMKA 103. sz. pcs. (1955. 04. 30.)

³¹ A magyar állam szervei 1950 – 1970. Központi szervek. Magyar Országos Levéltár, Budapest, 1993. 372. o.

³² HL MN 102/03 – 405. ö. e. (1955. 06. 01.) Sajnos, az 1990-es évek végén – a felújítási alapok hiánya következtében teljesen lepusztult állapotára való tekintettel – be kellett zárni ezt a nagyon kedvelt, családias és főként olcsó pihenőhelyet (– Sz. M.).

A korábban említett felvételi felhívásra, a 3 éves akadémiai alapképzésre jelentkezők számára 1955. július 15. és augusztus 3-a közötti időszakra szervezték meg a felvételi vizsgáztatást,³³ 25–30 fős csoportokban. Maga a felvételi procedúra 2 napos volt, az egyiken zajlottak a szakmai és általános ismereti vizsgák, míg a másikon az orvosi vizsgálat és a káderezés.

A vizsgatantárgyak a következők voltak:

- a.) minden felvételiző számára
 - társadalomtudomány,
 - fegyvernemi alapismeretek,
 - tereptan,
 - földrajz,
 - történelem,
 - magyar nyelv,
 - mennyiségtan;
- b.) légvédelmi és híradó tisztek számára
 - kémia és fizika;
- c.) repülőtisztok számára
 - fizika.

Az első öt tantárgyából szóbeli, a többiből írásbeli vizsgát kellett tenni.

A vizsgabizottságok összetétele az alábbi volt:

„Társadalomtudomány és történelem”: 2 fő a Társadalomtudományi, 1 fő a Történelem tanszékről;

„Fegyvernemi alapismeretek”: 1–1 fő az Általános harcászat, a Tüzér, a Légvédelmi tüzér, a Repülő-, a Páncélos-, a Műszaki, a Híradó, valamint a Hadtáptanszékről;

„Tereptan és földrajz”: 2 fő a Tereptan tanszékről, valamint:

„Magyar nyelv, mennyiségtan, fizika, kémia”: 2 fő az Általános ismereti tanszékről.

A honvédelmi miniszter 1955. július 14-én adta ki a 002. számú utasítását „A HM. Központi szervek, a katonai akadémiák, a tanintézetek, az egységek és magasabb egységek (sic!) tervező, ellenőrző és kiképzési munkájának megjavítása” tárgyában.³⁴ Ebben a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia számára az alábbi főbb tennivalókat határozta meg:

- az 1955–1956. kiképzési évre szóló tervek összeállítását augusztus 15-ig fejezze be és kezdje meg az oktatási anyagok előkészítését;
- szüntesse meg a tanszékek elvont, elméletieskedő, a gyakorlati élettől elszakadt oktató-nevelő munkáját;
- az oktatást minden szinten tegye gyakorlatiasabbá, törekedjen arra, hogy a hallgatók az oktatási anyagot a gyakorlatban, a szabályzat szellemében tudják megszerezni, vagy végrehajtani;
- fordítson különös gondot az atom- és vegyifegyver alkalmazásának figyelembevételére, az éjjeli kiképzésre, továbbá a tábori viszonyok megismertetésére;

³³ HL MN 1961/T – 33. ö. e., ZMKA PK 056. sz. pcs. (1955. 07. 01.)

³⁴ HL MN 1955/T – Titkárság, 3/2. ö. e. (1955. 07. 14.)

- kiemelt feladatként kezelje a módszertani és a tudományos kutatómunka megjavítását, valamint a tudományos káderképzést;
- a fegyvernemi parancsnokok és a szolgálati főnökök legalább negyedévente ellenőrzik az akadémia megfelelő fakultását, segítsék a színvonalas tisztképzést. Tapasztalataikat személyesen jelentsék a miniszternek;
- az akadémia folyamatosan kapja meg a rendszeresített legújabb haditechnikai eszközöket;
- augusztus 15-ig a miniszter kapja meg a ZMKA 1955 őszétől érvényes állománytábláját, amely már tartalmazza a létrehozandó Tudományos kutató alosztályt; a Levelező- és rendes adjunktúra alosztályt; a Légvédelmi, valamint az Atom- és vegyi védelmi tanszéket; az Akadémiai előkészítő tanfolyamot; a felderítő tiszti képzést biztosító szervezési szabályokat, továbbá az Akadémiai tanfolyamot;
- 1956 első felétől kezdve tartson a tanári állománnyal parancsnoki törzsgyakorlatot.

(Bár nem kapcsolódott a ZMKA történetéhez, de érdekességként megemlítendő, hogy ebben az utasításban fogalmazódott meg a Műszaki Egyetem Hadmérnöki Kara Hadi-technikai Akadémiává fejlesztésének a gondolata.)

A komoly fejlesztési elképzelésektől elbágyadt olvasó „felrázására” egy kis színes hír az akadémia mindennapjaiból: az „illetékesek” megállapították, hogy egy százados hónapokon át engedély nélkül használt rezsót a szobájában, ezért az akadémia parancsnoka 116 kW (miért pont ennyi? – Sz. M.) áram ellenértékét, 208,80 Ft levonását rendelte el a százados illetményéből.³⁵

A felvételi bizottságok július második felében–augusztus első napjaiban a következő javaslattal éltek az 1955 őszi akadémiai tanulmányaikat megkezdők vonatkozásában:³⁶

<i>A tisztek szakképzettsége</i>	<i>Felvételre javasolva</i>	<i>Felvételét nem javasolja</i>
Lövész	40 fő	14 fő
Páncélos-	14 fő	7 fő
Repülő-	14 fő	14 fő
Műszaki	13 fő	3 fő
Híradó	15 fő	2 fő
Hadtáp	9 fő	2 fő
<i>Összesen:</i>	<i>105 fő</i>	<i>42 fő</i>

A felvételre javasoltak között volt Slezák István százados (később vezérőrnagy, a Kiképzési Főcsoportfőnökség gépesített-harcocsi csoportfőnöke) és Déry Konstantin százados (később ezredes, a ZMKA Híradó tanszékének vezetője). Más iratokból³⁷ kikövetkeztethető, hogy a fentiekén kívül az 1955–1956-os tanévben indult még tüzér és légvédelmi tüzér osztály is. Az előbbibe 18 hallgató felvételét javasolták és 6 főt utasítottak

³⁵ HL MN 102/03 – 405. ö. e., ZMKA 170. sz. pcs. (1955. 07. 19.)

³⁶ HL MN 1955/T – 94/1. ö. e. (1955. 07. 16.) 21., 26. és 08. 02-i jegyzőkönyvek. (37., 40., 42., 42/a., 46., 54. és 57. főlíó.)

³⁷ HL MN 1955/T – 94/1. ö. e. (1955. 08. 01.) 50. és 52. főlíó.

el, az utóbbi esetében 14 kapott zöld utat, 12-t nem vettek fel. Ekkor még légvédelmi tüzerként szolgált, s mint ilyen kezdhette meg tanulmányait Sztanó Géza főhadnagy (később vezérőrnagy, az MN vegyivédelmi főnöke, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Pro Militum Artibus – A Hadtudományért – kitüntetettje) és Bányai Antal főhadnagy (később alezredes, a ZMKA vegyivédelmi tanszékvezető-helyettese).

Zentai Gyula alezredes, akadémiaparancsnok-helyettes augusztus 5-én 02196. számon³⁸ terjesztette fel a vezérkari főnökhöz az összefegyvernemi, a páncélos-, a tüzer, a légvédelmi tüzer, a repülő-, a műszaki, valamint a híradó hallgatók államvizsga feladatait, illetve az orosz írásbeli államvizsga anyagát.

Rövidesen kiadták az évfolyamzáró vizsgák végrehajtására vonatkozó intézkedést is.³⁹ E szerint a felkészülési napokon 05.45-kor volt ébresztő; 07.00–14.00-ig, valamint 15.30–19.50-ig kötelező önképzés; 14.00–15.30-ig ebéd és pihenő; 20.10–20.40-ig vacsora; 20.40–22.30-ig önálló foglalkozás; 22.30–23.00-ig egyéni szabadidő és 23.00-kor takarodó. Vizsganapokon 07.00–15.00-ig tartottak a vizsgák, a „túlélők” 16 órától – fakultásparancsnoki engedéllyel – elhagyhatták az akadémia területét. A vizsgákra való felkészülést elősegítendő, 07.00–22.00-ig a szakkabinetek nyitva voltak, s rendelkezésre álltak a tanszéki konzultációs szolgálatok is.

A vizsgáknak azzal is megadták a tiszteletet, hogy azokon díszöltözetben (beosztáson kívül) kellett megjelenni.

A kemény vizsganapokban is találkozhatott az akadémia állománya – mai szemmel legalábbis – megmosolyogtató, de inkább a tanintézet dolgozóinak–hallgatóinak anyagi állapotáról tanúskodó helyzettel. Így akadémia-parancsban⁴⁰ tétetett közzé, hogy „A Htpszf. (hadtápszolgálat-főnök – Sz. M.) 1955. 8. 4.-én kelt 2844 sz. rendeletével, a Néphadsereg Tiszti, tsz. tts-i és polg. alkalmazottak részére kedvezményes áron 2 havi levonásra töltőtollak kiutalását tervezi.”⁴¹ A töltőtollak ára 38.53 és 78 Ft. között mozgott, de mivel egyes típusokból „korlátozott” mennyiség állt rendelkezésre, több gyártmány megjelölése mutatkozott célszerűnek.

Kovács István vezérőrnagy, hadműveleti csoportfőnök a 0980. számú iratban⁴² küldte vissza az államvizsga-feladatokat azzal, hogy a kért helyesbítések végrehajtását követően az akadémia augusztus 20-ig ismételten terjessze fel azokat jóváhagyásra.

Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszter augusztus 27-én hagyta jóvá a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia ősszel életbe lépő békeállomány-tábláját,⁴³ melyben 311 tiszti, 40 továbbszolgáló és 3 sortiszthelyettesi, valamint 46 honvéd-, összesen 400 katonai státuszt rendszeresítettek. Ami az állomány rendfokozati megoszlását illette: 1 altábornagyi, 3 vezérőrnagyi, 35 ezredesi, 136 alezredesi, 114 őrnagyi, 20 századosi, 1 főhadnagyi és 2 hadnagyi beosztást engedélyeztek. Az akadémia kiemelt megbecsülését jelezte az akadémiaparancsnok altábornagyi (a vezérkarfőnök-helyettesivel, csoportfőnökivel

³⁸ HL MN 1955/T – 94/3. ö. e. (1955. 08. 04.)

³⁹ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 08. 10.)

⁴⁰ HL MN 102/03 – 405. ö. e., 191. sz. ZMKA pcs. (1955. 08. 12.)

⁴¹ HL MN 102/03 – 405. ö. e., 1220. fólió.

⁴² HL MN 1955/T – 94/10/3. ö. e. (1955. 08. 16.)

⁴³ HL MN 1967/T – 167. ö. e. (1955. 08. 27.)

azonos) besorolása, valamint a 3 vezérőrnagy (akadémiaparancsnok-helyettesek) és 35 ezredes (zömükben osztály- és tanszékvezetők) beosztása. Az állománytáblában 482 rendszeresített, 40 tanfolyam- és 38 vezényelt (ÁVH-s) hallgatóval számoltak.

Szeptember elején lezajlottak a III. évfolyam évrázó vizsgái. Az akadémia-parancsnokság 03609 számú, 1955. szeptember 10-én kelt kimutatása⁴⁴ szerint a két lövész és egy-egy tüzér, légvédelmi tüzér, páncélos-, repülő-, műszaki, valamint a híradó osztály összességében az SZKP történetéből 3,89; politikai gazdaságtanból 3,85-os; pártpolitikai munkából 4,01-os; harcászattól 4,08-os, s végül orosz nyelvből 3,82-os átlaggal vizsgázott le. Ezeken túl a tüzérhallgatók tüzér lövéstanból 3,88-os; a légvédelmi tüzér-lőkiképzésből 3,94-os; a páncélosok páncélos-lőkiképzésből 3,55-os, páncélos-technikából szintén 3,55-os; a híradók pedig vezetékes technikai ismeretekből 3,81-os tudásról tettek tanúbizonyságot. Tehát a tantárgyak átlaga 3,84, az évfolyamátlag pedig 3,91 (a kimutatás szerint 3,90 – Sz. M.) volt. A legjobb osztályátlagot (4,16) a C-2 lövész-, a leggyengébbet (3,75) a C-3 tüzér osztály produkálta.

Tóth Lajos vezérőrnagy, vezérkari főnök 1955. szeptember 14-én, 01099. számon⁴⁵ küldte meg az akadémiának (03632/ZMKA Pság. – 1955. 09. 15.) a szeptember 20. és október 10-e között zajló írásbeli államvizsgák megtartására vonatkozó intézkedését. A csúcsbizottság elnökének feladatkörét a vezérkari főnök maga látta el, a fegyvernemi bizottságok elnökeiét a hadművelési csoportfőnök-helyettes, valamint a fegyvernemi parancsnokok (egy esetben a helyettes) töltötték be. A „vizsgabizottságok a szóbeli és írásbeli vizsgák összevetése, továbbá a hallgatók évvégi (sic!) vizsgaeredményeinek és minősítésének összevetésének figyelembevételével állapítsák meg a vizsgázók osztályzatait”⁴⁶ – szöveget az előjárói utasítás. A diplomákat október 15-ig kellett felterjeszteni a vezérkari főnökhöz.

Az akadémia vezetése 03660/Pság – 1955. 09. 20. szám alatt terjesztette fel az előjárónak kimutatását a III. évfolyam „Diploma-megvédésének” összesített eredményéről.⁴⁷ E szerint a kiérdemelt osztályzatok és átlagok a következők voltak:

<i>Osztály</i>	<i>Ötös</i>	<i>Négyes</i>	<i>Hármas</i>	<i>Kettes</i>	<i>Átlag</i>
C-1 (16 fő)	4	9	3	–	4,06
C-2 (16 fő)	3	9	4	–	3,94
C-3 (17 fő)	5	5	7	–	3,88
C-4 (17 fő)	4	5	7	1	3,70
C-5 (18 fő)	7	4	7	–	4,00
C-6 (17 fő)	6	5	6	–	4,00
C-7 (15 fő)	3	8	4	–	3,93
C-8 (11 fő)	4	5	2	–	4,18
<i>ZMKA</i>	<i>36</i>	<i>50</i>	<i>40</i>	<i>1</i>	<i>3,96</i>

⁴⁴ HL MN 1955/T – 94. d. 10/3. ő. e. (1955. 09. 10.)

⁴⁵ Uo. (1955. 09. 13), 03632/ZMKA Pság. – 1955. 09. 15.

⁴⁶ HL MN 1955/T – 94. d. 10/3. ő. e. (1955. 09. 10.), 50. főlíó

⁴⁷ HL MN 1955/T – 94/2. ő. e. (1955. 09. 20.)

Matékovits vezérőrnagy a 02520. (1955. 09. 23.) számon⁴⁸ terjesztette fel a miniszterhez az akadémia állományából levelező képzésre javasoltak névsorát. A támogatott 16 fő között szerepelt Pusztai János főhadnagy (később ezredes, a hadtudomány doktora, a ZMKA parancsnokának első helyettese, hadosztály-törzsfőnök); Halmai László százados (alezredes, a ZMKA szakcsoportvezető főtanára); Enzsöl Gyula főhadnagy (ezredes, a hadtudomány kandidátusa, a ZMKA tanszékvezetője) és Lex Mihály százados (ezredes, a ZMKA tanszékvezetője, a ZMNE Pro Militum Artibus kitüntetettje).

A Szervezési és Mozgósítási Csoportfőnökség a 001065. (1955. 09. 27.) számú – a honvédelmi miniszter és a vezérkari főnök által egyaránt aláírt – úgyszólván intézkedett⁴⁹ az akadémiai és tanintézetek átszervezésére. Ebben megfogalmazódott az a feladat, hogy „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia a már jóváhagyott állományával folytassa működését az- zal a kiegészítéssel, hogy állományába beolvad az addig önálló szervezettel működő H. M. Központi Tiszti Tanfolyam [...] 1955. október 31-ével a különleges és M. tanfolyamnak már a Katonai Akadémia parancsnokának alárendeltségében kell működni.”⁵⁰

Ugyanebben az intézkedésben utasították a H. M. Központi Tiszti Tanfolyamot, hogy október 31-ig fejezze be önálló szervezeti működését és parancsnoka gondoskodjék az akadémia törzsi feladatátadás zavartalanosságáról. Úgyszólván utasították a Hadtáp Tiszti Iskolát is, hogy felszabaduló épületének egy részét adja át a Zrínyi Akadémiának, mert ott kell elhelyezni a vezényelt tanfolyamokat.

Bár az akadémia – korábban bemutatott – szervezési intézkedése csak október 15-én lépett életbe, szükségessé vált, hogy az új szervezeti elemként beállított Atom- és vegyi- kiképzési tanszék azonnal megkezdje a munkáját. Ezért a ZMKA PK 082. számú parancsában⁵¹ Matékovits vezérőrnagy ideiglenesen megbízta az addig a Műszaki tanszék állományába tartozó Szabó Sándor alezredest az új tanszék vezetésével.

A Csémi Károly alezredes, páncélostanszék-vezető által 1955. augusztus 31-én felterjesztett „1955/56. évi diplomafeladatokkal” kapcsolatos észrevételeit a 01286. – 1955. 09. 28. számú ügyszerűben⁵² küldte vissza Váradi Gyula vezérőrnagy, az MN páncélos parancsnoka. A felterjesztett 26 feladatból kettőt nem hagyott jóvá, eggyel kapcsolatban pedig módosítást javasolt: („A lövészhadtest első lépcsőjében védő harcokosi-roham- lövegező harcának megszervezése és végrehajtása” helyett: a „Lövészadosztály- közvetlen harcokosi-rohamlövegező a visszavonuló ellenség üldözésénél” témát). Általános megjegyzése volt, hogy a „Tanteremben térképen megtartott vezetési-törzsgyakorlat elnevezés helytelen, ezért helyette a hadijáték elnevezést célszerű alkalmazni. Tekintettel arra, hogy a törzsi-hadijátékokat leginkább a törzsek kiképzésének a kezdetén alkalmazzuk a belső összekövés céljából, a hadijátékot (törzsgyakorlatokat) kétfokozatú formában levezetni nem célszerű. Ennek megfelelően a 3., 4., 9., 13. és 16. tárgykört kétfokozatú vezetési-törzsgyakorlat formájában, a 6. és 17. tárgykört pedig egyfokozatú hadijáték formájában célszerű kidolgozni [...]. A diploma feladatok (sic!) kidolgo-

⁴⁸ HL MN 1955/T – 94/1. ö. e. (1955. 09. 23.)

⁴⁹ HL MN 1967/T – 163/I. ö. e. (1955. 09. 22.)

⁵⁰ Uo. 2294. f. l. 6.

⁵¹ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 09. 23.)

⁵² HL MN 1955/T – 94. ö. e., 003755/ZMKA Pság. (1955. 10. 01.)

zásában célravezetőbb lenne a ho. (hadosztály – Sz. M.) helyett főleg e. (ezred – Sz. M.) méretben foglalkozó gyakorlatok és vezetési-törzsgyakorlatok kidolgoztatása.”⁵³ – szólt az újmutatás.

A páncélosparancsnok ugyanakkor arra is igényt tartott, hogy a diplomamunkák elkészítésénél kidolgozandó kérdések, valamint az ellenőrzőokmányok jegyzékét az akadémia terjessze fel számára.

Szeptember végére az akadémia „T” (Továbbképző – Sz. M.) tanfolyamán is lezajlottak az évvizsgák. A 03744/ZMKA Pság. – 1955. 09. 30. számú kimutatás⁵⁴ szerint a következő átlagokat érték el:

<i>Osztály</i>	<i>Harcá- szat</i>	<i>SZKP- történet</i>	<i>Pártpol. munka</i>	<i>Tü. löv. szak.</i>	<i>Légy. lőkik.</i>	<i>Hadtör- ténelem</i>	<i>Osztály- átlag</i>
T-1 (löv.)	4,40	4,40	4,50	–	–	4,30	4,40
T-2 (löv.)	4,60	4,24	4,38	–	–	4,23	4,36
T-3 (tü.)	4,33	4,11	4,44	4,22**	–	4,44	4,33
T-4 (lgv.)	4,66	3,66	4,00	–	4,00	4,00	4,06
<i>Átlag:</i>	<i>4,49</i>	<i>4,11*</i>	<i>4,34</i>	<i>4,22</i>	<i>4,00</i>	<i>4,24</i>	

* Az iratban tévesen 4,15.

** Az iratban tévesen 4,33.

Az évfolyam-záróvizsgák és a diplomavédések szeptember 19-i helyzete alapján, az akadémia illetékesei a 03659/ZMKA Pság. – 1955. 09. 31. számon⁵⁵ tették közzé az államvizsgákra bocsáthatók névsorát: az Összefgyvernemi Fakultásról (C-1., 2.) 32 fő; a Tüzér Fakultásról (C-3., 4.) 34 fő; a Páncélosfakultásról (C-5.) 18 fő; a Repülőfakultásról (C-6.) 17 fő; a Műszaki Fakultásról (C-7.) 15 fő és a Híradó Fakultásról (C-8.) 11 fő. Így, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián 1955-ben 127 hallgató kísérelhette meg az államvizsga sikeres letételét, köztük olyan, később közismertté vált személyek, mint Géro Mihály főhadnagy (idővel ezredes, hadosztályparancsnok-helyettes); Urbán Vilmos főhadnagy (alezredes, a ZMKA tanszékvezető-helyettese); Hajma Lajos főhadnagy (ezredes, a vezérkar évtizedeken át megbecsült tagja, a hadtudomány kandidátusa; Bogya Imre főhadnagy (vezérőrnagy, hadosztályparancsnok); Bálintfy Ferenc rep. hadnagy („Fifi,” alezredes, a ZMKA főtanára); Galovitz János hadnagy (ezredes, dr. univ., a ZMKA parancsnokának légvédelmi-repülő helyettese, parlamenti szakértő) és Hunyadi Ferenc százados (vezérőrnagy, az MN műszaki főnöke).

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia 02552/Pság. 1955. 10. 05-i ügyiratában foglalt 1955. október 1-jei harcértékjelentés⁵⁶ szerint a rendszeresített állomány a következő képet mutatta: 289 tábornok és tisz (az augusztusban jóváhagyott állománytáblához képest

⁵³ HL MN 1955/T – 94. ö. e. (1955. 09. 30.), 51. főlíó.

⁵⁴ HL MN 1955/T – 94. ö. e.

⁵⁵ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 09. 31.)

⁵⁶ HL MN 1955/T – 94/1. ö. e. (1955. 10. 01.)

-22); 68 továbbszolgáló (+28) és 9 sortiszthelyettes (-6); 99 honvéd (+53), 520⁵⁷ hallgató (-2). Így a katonáállomány 965 (+43), a polgári alkalmazotti pedig 162 (-133) főt tett ki. Azonban október 1-jén a rendszeresített állományból hiányzott 6 tisz, 15 továbbszolgáló tiszthelyettes, 1 honvéd és 48 hallgató, ugyanakkor többlet is mutatkozott 9 sortiszthelyettes és 5 ÁVH-s hallgató tekintetében. (Ez utóbbi, az augusztusi állománytáblához viszonyítottnak – Sz. M.)

A ZMKA parancsnok 1955. október 3-án kelt 084. számú parancsában⁵⁸ tette közzé az 1954–1955-ben egyéves Továbbképző tanfolyamot eredményesen elvégzettek névsorát. Az Összefegyvernemi fakultás állományában 23 tisz, végzett, köztük Patai Endre őrnagy (később vezérőrnagy, szervezési és mozgósítási csoportfőnök, a ZMNE Pro Militum Artibus kitüntetettje) és Tóth László százados (ezredes, a ZMKA Alapfakultás parancsnoka); a Tüzér fakultáson pedig 9 tüzér- és 3 légvédelmi tüzértisz.

Ugyanebben a parancsban intézkedtek az akadémia II. évfolyamos hallgatóinak október 3. és 31-e közötti évfolyam vizsgájára. Az október 8-i 086. számú akadémia parancsnoki parancsból⁵⁹ pedig az tudható meg, hogy az I. évesek október 8–11. között teszik le évfolyam vizsgáikat.

A 03872/ZMKA Pság. – 1955. 10. 13. számú kimutatás⁶⁰ szerint 129 fő az államvizsgázók létszáma, ami kettővel több, mint az 55. lábjegyzetben jelzett érték. Ennek oka, hogy a korábbi parancsban már figyelembe vették azt a tényt, hogy a C-6 osztályban egy fő kórházban volt, egy pedig sikertelen évfolyamvizsgát tett harcászattól. Időközben a C-4 osztályból is kórházba került egy hallgató, így csak 126 hallgató vághatott neki a nagy megpróbáltatásnak. Az eredmények a következők voltak:

<i>Osztály</i>	<i>SZKP-történet</i>	<i>Harcászat</i>	<i>Tüzér löv. tan</i>	<i>Lgv. tü. lökik.</i>	<i>Pc. lökik.</i>	<i>Pc. techn.</i>	<i>Vez. r. techn.</i>	<i>Orosz nyelv</i>	<i>Oszt. átl.</i>
C-1	3,93	4,31	–	–	–	–	–	3,93	4,06
C-2	3,50	4,50	–	–	–	–	–	4,06	4,02
C-3	4,00	3,88	4,00	–	–	–	–	3,88	3,94
C-4	3,81	4,05	–	4,31	–	–	–	4,06	4,06
C-5	3,33	4,27	–	–	4,00	4,00	–	4,22	3,96
C-6	3,64	4,00	–	–	–	–	–	4,00	3,88
C-7	3,55	4,00	–	–	–	–	–	4,13	3,89
C-8	4,18	4,54	–	–	–	–	4,72	4,54	4,50
<i>Évvégi tant. átlag</i>	3,74	4,19	4,00	4,31	4,00	4,00	4,72	4,10	4,03

⁵⁷ Ebben nem foglaltatnak benne az ÁVH-s hallgatók.

⁵⁸ HL MN 1961/T – 33. ő. e. (1955. 10. 03.)

⁵⁹ Uo. (1955. 10. 08.)

⁶⁰ HL MN 1955/T – 94. ő. e. (1955. 10. 13). 38. f.

Az államvizsgák során hárman kaptak kettes, azaz nem megfelelő osztályzatot SZKP-történebből (csak 1956 januárban próbálkozhattak újból). További egy hallgató, bár sikeres államvizsgát tett, egyelőre mégsem kaphatott diplomát, mert ő viszont a diplomamunkájára kapott nem megfelelőt. Tehát – e kimutatás szerint – 1955 őszén 122 tisztt kaphatott akadémiai diplomát. Az 1955. október 17-én kelt 089. számú akadémia-parancsnoki parancsból⁶¹ már azt is megtudhatjuk, hogy „Kiváló diplomát aranyéremmel” érdemelt ki Hajma Lajos százados és Galovitz János hadnagy; „Kiváló” diplomát pedig Hunyadi Ferenc százados; Balikó Ferenc, Baranyai András, Garab Imre, Gyulai Sándor, Jánosik László, Németh Viktor, Szladovics László, Tóth Géza és Urbán Vilmos főhadnagy, illetve Sziklai József és Oláh István hadnagy. A „Kiváló diploma aranyéremmel” büszke tulajdonosainak ráadásul kéthavi fizetésüknek megfelelő összegű jutalom is járt, míg a „Kiváló diplomásoknak” egyhavi.

Ellentmondani látszik e két iratnak a diplomát szerzettekről a honvédelmi miniszterhez 02990/ZMKA Pság. – 1955. 11. 24. számon⁶² felterjesztett névsor, amely már 123 nevet tartalmaz – köztük a kórházban volt Mihály Ferenc főhadnagyét. Mivel nem valószínű, hogy 1956. január előtt újabb vizsgabizottságot hoztak volna létre, így inkább adminisztrációs pontatlanságot lehet feltételezni.

Mint korábban említettük, az akadémiai I. évfolyamos hallgatók évváró vizsgáira október 8. és 11. között került sor. A 05096/ZMKA Pság. – 1955. 11. 03. számú kimutatásból⁶³ már a részletek is megtudhatóak. E szerint az A–1-3. (Löv.), az A–4. (Tü.), az A–5. (Lgv.), az A–6. (Pc.), az A–7-8. (Rep.), az A–9. (Mű.), az A–10. (Hír.) és az A–11. (Htp.) osztályok 162 hallgatójának kellett számot adnia tudásáról. A tantárgyátlagokat tekintve ez a következő tudásszintet jelenti: az SZKP története 3,80 (6 bukás); politikai gazdaságtan 3,90 (2 bukás); harcászat 4,28 (1 bukás); orosz nyelv 4,27; hadtörténelem 4,29; tereptan 3,88; tüzérségi lökiképzés 4,05 (3 bukás); légvédelmi tüzér lökiképzés 4,35; páncélos lökiképzés 4,35 (1 bukás); páncélostechika 4,55; erődítés 4,30; robbanóaknázárak 4,00; matematika 4,25 és elektrotechnika 4,58. A legfelkészültebbnek az A–10. híradóosztály bizonyult 4,36-dal, míg a leggyengébben az A–7. repülőosztály teljesített 3,91-os osztályátlaggal. Összességében azonban – azt hiszem – tisztes eredménynek tekinthető a 4,09-os évfolyamátlag.

Az akadémia-parancsnok a 088. számú, 1955. október 13-án kelt parancsában⁶⁴ intézkedett a végzett hallgatók kibocsátó ünnepségére. Ebben kihangsúlyozta: „akadémiánk, Néphadseregünk történetében először bocsájt (sic!) ki 3 évfolyamot elvégzett diplomás s Akadémia jelvényt kapott hallgatókat.”⁶⁵ Magából a parancsból csak áttételesen derül ki, hogy a nagy eseményre október 14-én került sor. A diplomákat és az akadémiajelvényeket a Zrínyi, valamint a Sztálin Akadémiák hallgatói közös ünnepségen vették át – a vezérkari főnök jelenlétében –, a Hadtáp Tiszti Iskola klubtermében. A 14.40-kor kezdődő ünnepséget követően, 19 órakor, a végzett hallgatók tiszteletére, a honvédelmi

⁶¹ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 10. 17.)

⁶² HL MN 1955/T – 94. ö. e. (1955. 11. 24.)

⁶³ Uo. (1955. 11. 03.)

⁶⁴ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 10. 13.)

⁶⁵ Uo. 254. főlíó.

miniszter adott ünnepi vacsorát a Zrínyi Akadémia dísztermében. Fontos volt annak előrebocsátása is, hogy: „Diplomát és jelvényt kapott harmadéves hallgatóink kibocsájtása (sic!) alkalmával Akadémiánkat az a megtiszteltetés éri, hogy ez alkalommal Pártunk és Kormányunk Vezetői is megjelennek.”⁶⁶

Ennek megfelelően, a biztosítási feladatok is „forrpontra” jutottak: 13-án őrségváltástól 15-én őrségváltásig konyhaügyeletesi szolgálat vezénylése rendeltetett el, sőt 14-én ezt a feladatot Damó László századosnak, a Hadtáp tanszék főelőadójának (később vezérőrnagy, a hadtudomány doktora, a vezérkari főnök helyettese) kellett ellátnia. Október 13–14-én a hűtőkamrárt a főügyeletes tiszt, a konyhaügyeletes tiszt, az egészségügyi szolgálat főnöke, a hadtápfőnök és a raktárvezető alkotta bizottságnak kellett lezárnia, lepecsételnie, majd a főügyeletes tisztnek a záruk és pecsétek sértetlenségét több alkalommal ellenőriznie. A vezető orvosnak a 14-i étkezések elkészítésénél személyesen jelen kellett lennie. A 14-i főügyeletes tiszt szolgálatot is megerősítették még egy helyetessel. Szinte „háborús helyzetre” utal a parancs azon bekezdése is, hogy „A II. sz. (tanulmányi – Sz. M.) épületet 17.00-ig ki kell üríteni. Ebben az épületben 17.00 után csak a kulcsügyeletes tartózkodhat. 17.00-kor a főügy. tiszt a parancsom végrehajtásáról személyesen győződjön meg. Utána ellenőrizze a hátsó s első kijárat lezárását. Az első kijáratot belülről láncsal le kell zárni.”⁶⁷ – szöveg a szigorú ukáz.

Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszter az október 14-én kelt 036. számú parancsában⁶⁸ köszöntötte az új diplomásokat: „A Magyar Néphadsereg akadémiai – a mai napon – első ízben bocsájtanak (sic!) ki hároméves akadémiaát végzett tiszteket [...] Soha ne tévesszék szem elől, hogy néphadseregünkben a tisztekre váró nehéz és felelősségteljes feladatokat csak azok tudják maradéktalanul végrehajtani, akik a megszerzett ismereteiket állandóan továbbfejlesztik [...] Jellemezze munkájukat magasfokú igényesség, önmaguk, beosztottaik, a magyar fiatalság nevelése iránti felelősségérzet. A feladatok maradéktalan végrehajtásában legyenek példamutatók.”⁶⁹ A diplomát nyerteknek a miniszteri parancs mellékletét képező névsorában már nem szerepelt a kifogásolt Mihály Ferenc főhadnagy.

Az október 25-én kelt 093. számú akadémiaparancsnoki parancsban⁷⁰ intézkedés történt a Levelező Tagozat I. évfolyamára november 3-án felvételizők vizsgájára. A parancsból kitűnik, hogy a Matékovits vezérőrnagy által a honvédelmi miniszterhez szeptember 23-án felterjesztett 16 fős lista még eggyel bővült is. E személyek felvételi vizsgája annyiban térhetett el a „normál” felvételitől, hogy az akadémia parancsnoka felmentette őket az általuk oktatott tantárgyak és a tereptan vizsgái alól. A parancsból nem tűnik ki, hogy az akadémiáról vezényeltéken kívül még hány pályázó szándékozott felvételizni aznap, mert csak arra történt intézkedés, hogy a hadtápparancsnok biztosítson szállást a 2-áról 3-ára virradó éjszakára 31 vidéki hallgatójelölt számára.

⁶⁶ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 10. 13.), 258. f. lólió.

⁶⁷ Uo. 256. f. lólió.

⁶⁸ HL MN 1955/T – Titkárság, 3/2. ö. e. (1955. 10. 14.)

⁶⁹ Uo. 134 – 135. f. lólió.

⁷⁰ HL MN 1961/T – 33. ö. e. (1955. 10. 25.)

Október folyamán az akadémiai II. évfolyam hallgatói is letették évfolyam vizsgáikat. A 05048/ZMKA Pság. – 1955. 11. 01. számú kimutatás⁷¹ szerint a B–1-11. osztály (fegyvernemi megoszlásuk azonos az I. évesekével – Sz. M.) 170 hallgatója a következő vizsgaeredményeket produkálta: filozófia 4,08; politikai gazdaságtan 4,09; harcászat 4,31 (egy bukás); orosz nyelv 4,21; hadtörténelem 4,47; tüzérlövészet 4,09 (2 bukás); légvédelmi tüzér lökiképzés 4,31; páncélos lökiképzés 4,26; páncélostechika 4,32; tüzérbemérő szolgálat 3,66 (egy bukás); katonai rádióállomások 4,31 és élelmezési szolgálat 4,40. A legjobb vizsgaeredményt a B–7. repülőosztály érte el 4,48-dal, a leggyengébbet pedig a B–4 tüzérosztály 4,06-kal.

A Levelező Fakultás parancsnoka, Gráber György alezredes a 04042/ZMKA Pság. – 1955. 10. 26. számon⁷² jelentett Matékovits vezérőrnagynak a fakultás tevékenységéről, elősegítendő az 1954–1955-ös kiképzési év akadémia parancsnoki értékelésének összeállítását. E szerint a levelező hallgatók – már a vezérkari főnökök is jelentett néhány lemaradó kivételével – teljes egészében átvették a tananyagot. A félévi vizsgákon az I. évfolyamosok 4,12-os, a II. évesek pedig 4,15-os eredményt értek el. Javult a hallgatói kidolgozó munka színvonala ugyanúgy, mint parancsnoki nyelvezetük. Szép eredményeket mutattak fel a társadalomtudományi tantárgyak elsajátítása terén is. Ugyanakkor probléma volt, hogy egyes parancsnokok – különösen a 8. és a 12. hadosztály parancsnokai – nem biztosították a hallgatók számára a miniszteri parancsban meghatározott szabadidőt, illetve nem ellenőrizték beosztottaik tanulmányi munkáját. Ezzel függhetett össze az is, hogy az I. éves hallgatók 27 %-a hiányzott a terepfoglalkozásokról, míg a II. évesek 31 %-a. Ezek alapján fogalmazódott meg a kérés: az akadémia parancsnoka hason oda, hogy a fegyvernemi parancsnokok, valamint a vezérkari főnök tegyék meg az ezzel kapcsolatos szükséges intézkedéseket. (Az évközi összevonáson a lövészezred, illetve -hadosztály támadásának első három foglalkozását, valamint augusztusban az erőszakos folyóátkelésüket vették át, míg az év végi összevonáson a fentiek védelmének első három foglalkozását.)

Az évfolyam vizsgáit Gráber alezredes az 1956. január 1–3. közti időszakra; a diplomamunkák tárgyköreinek kiadását január végéig, a diplomamunkák leadásának határidejéül március 15-ét, megvédésüket pedig április hónap folyamára javasolta. A jövőre nézve célszerűbbnek tartotta, hogy a hallgatók a társadalomtudományi tantárgyakból és hadtörténelemből ne otthon elkészített írásbeli dolgozatban, hanem szóban számoljanak be. Sürgette, hogy a tanszékvezetők és harcászati vezetők vállaljanak teljes felelősséget a kiképzési anyagok elkészítéséért.

Az 1954–1955-ös tanév, valamint az államvizsgák tapasztalatai alapján az a következtetés volt levonható a Hadművelési-harciképzési tanszék munkáját illetően, hogy sikeresen oldott meg olyan rendkívül bonyolult, újszerű problémákat, mint az új Harcászati Szabályzat elveinek megfelelő tananyagra való átérés, a tematikai programok átdolgozása, illetve új részekkel való kiegészítése, továbbá az atomfegyverek alkalmazásával kapcsolatos elvek feldolgozásának megkezdése és az oktatásba való bevitele.

Ugyanakkor az államvizsga-albizottság tagjainak véleménye szerint – az eredmények kihangsúlyozása mellett – „a jövőben az általános harcászati elveknek és alkalmazási

⁷¹ HL MN 1955/T – 94. ő. e. (1955. 11. 01.)

⁷² Uo. (1955. 11. 26.)

módszereinek logikus megmagyarázására és »miértjeire« kell lényegesen nagyobb gondot fordítani. Ennek megoldási módjaként a gyakorlati munka növelését, a terepfoglalkozások sűrítését, a törzsvezetési gyakorlatok alaposabb technikai előkészítését és gyakorlatiasabb végrehajtását ajánlották.⁷³

Ebben a tanévben a Tüzér tanszék is lényeges minőségi fejlődésen ment át, mivel a tanszékre helyezett 8 új tanár közül 2 tiszt végzett szovjet katonai, 2 pedig magyar katonai akadémiát, 1 pedig tüzérandár-parancsnoki tapasztalattal rendelkezett. Így az 1955. őszi tanári beosztást betöltő 27 tisztből 19 rendelkezett akadémiai végzettséggel.⁷⁴

A jövő szempontjából fontos esemény volt, hogy a Tolmács Tiszti Iskolát – melynek keretében önálló jelleggel mozgósítási és hadkiegészítési tanfolyam is működött – 1955 őszi megszüntették és a Zrínyi Akadémia szervezetébe integrálták, létrehozván a Különleges Fakultást, melynek vezetésével Móricz Lajos alezredest (később ezredes, a hadtudomány doktora) bízták meg.⁷⁵

A Repülő tanszék minőségi fejlődése szempontjából is jelentős volt az a tény, hogy 1955 tavaszán a szovjet repülőakadémia elvégzése után ide került főtanári beosztásba Szabó József repülő százados (később vezérőrnagy; az MN repülőfőnöke; a hadtudomány doktora, egyetemi tanár, a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke), valamint egy-egy tanár és szaktanár.⁷⁶

Ezzel, a vizsgákkal és beszámolókkal lényegében befejeződött az 1954–1955-ös tanév, amely a Honvéd Akadémián indult és a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián zárult. A tanintézet a bonyolult körülmények ellenére is sikeresen oldotta meg feladatát.

⁷³ Varga József – Kovács Lajos: Összefgyvernemi harcászati tanszék. *Akadémiai Közlemények*, 120/2. sz. Az Akadémia szerveinek története III/A k. A Szárazföldi ágazat története. ZMKA, Budapest, 1985. 40–41. o.

⁷⁴ Enzsöl Gyula: Rakéta és tüzér tanszék. In: Varga József – Kovács Lajos: Összefgyvernemi harcászati tanszék. *Akadémiai Közlemények*, 120/2. sz. 106. o.

⁷⁵ Bakity Boldizsár – Mátyási Antal: Szervezési, hadkiegészítési és igazgatási tanszék. *Akadémiai Közlemények*, 120/3. sz. Az akadémia szerveinek története III/B k. Szárazföldi ágazat tanszékeinek története. ZMKA, Budapest, 1985. 145. o.

⁷⁶ Bartos Jenő – Kovács Lajos – Hajdó József: Repülő hadművelési-harcászati tanszék. *Akadémiai Közlemények*, 120/4. sz. Az akadémia szerveinek története IV. kötet. A Légvédelmi és repülőágazat története. ZMKA, Budapest, 1986. 25. o.

Miklós Szabó

HISTORICAL RECORDS OF THE MIKLÓS ZRÍNYI MILITARY COLLEGE IN 1955

Summary

Continuing his series treating the history of military higher education in Hungary, in this publication the author summarises the most important events of 1955 in international politics – those that dampened cold war hysteria to some extent, and others that caused panic on the contrary. It is being dealt with how the above-mentioned conditions influenced Hungarian internal affairs and the life of the People's Army in 1955.

With the affairs of foreign, internal and military politics in the background, the author outlines the history of the newly established Miklós Zrínyi Military College that took the place of the Military Academy on 15 March 1955, introducing the most significant episodes of the college from March to September, i.e. the second semester of the 1954–1955 academic year.

Miklós Szabó

COMPLÉMENT À L'HISTOIRE DE 1955 DE L'ACADÉMIE MILITAIRE MIKLÓS ZRÍNYI

Résumé

L'auteur, qui continue à traiter l'histoire de l'enseignement supérieur militaire, résume les événements de la politique internationale qu'il juge majeurs dans l'année 1955. Parmi ceux-ci, certains ont amené une détente et contribué ainsi à la diminution de l'hystérie liée à la guerre froide, alors que d'autres n'ont fait qu'aggraver celle-ci.

Par la suite, l'auteur examine dans quelle mesure ces événements ont influé, cette année-là, sur l'évolution de la politique intérieure hongroise et sur l'histoire de 1955 de l'Armée populaire hongroise.

Dans ce contexte de politique extérieure, intérieure et militaire, il tente, en premier, de présenter l'histoire entre mars et octobre et les événements principaux du deuxième semestre de l'année académique 1954–1955 de l'Académie Militaire Miklós Zrínyi créée le 15 mars 1955 de l'Académie Honvéd.

Miklós Szabó

BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER MILITÄRAKADEMIE ZRÍNYI MIKLÓS IM JAHRE 1955

Resümee

Der Verfasser, der die Aufarbeitung der Geschichte des ungarischen militärischen Hochschulwesens fortsetzt, fasst in diesem Teil diejenigen – von ihm für die wichtigsten gehaltenen – internationalen politischen Ereignisse des Jahres 1955 kurz zusammen, die für eine Entspannung gesorgt haben und dabei halfen, die Hysterie des Kalten Krieges zu mildern, aber auch die Umstände, die diesen weiter verschlimmerten.

Danach untersucht er, wie die obigen Umstände den Verlauf der ungarischen Innenpolitik in diesem Jahr beeinflusst haben und gibt im Anschluss die wichtigsten Stationen der Geschichte der Ungarischen Volksarmee aus dem Jahre 1955 kund.

In dieses außen-, innen- und militärpolitische Milieu platziert versucht er – als Erster – die Geschichte der Monate März-Oktober der Militärakademie Zrínyi Miklós, die am 15. März 1955 aus der Honved-Akademie hervorging, also die wichtigsten Ereignisse der zweiten Hälfte des Studienjahres 1954–1955 aufzuzeigen.

Миклош Сабо

ДАННЫЕ, КАСАЮЩИЕСЯ ИСТОРИИ ВОЕННОЙ АКАДЕМИИ
ИМ. МИКЛОША ЗРИНИ 1955 ГОДА

Резюме

Автор статьи, продолжая разработку истории венгерского высшего военного образования, в этой части сжато обобщает международные политические события 1955 года, – важные по мнению автора, – которые принесли определенную разрядку и способствовали уменьшению истории холодной войны, но он показывает также и такие события, которые наоборот далее взвинчивали ее.

Автор анализирует, каким образом вышеназванные события повлияли на складывание венгерской внутренней политики, а затем прослеживает наиболее важные этапы истории Венгерской Народной армии 1955 года.

В рамках внешней и внутренней военно-политической обстановки исследователь – впервые – пытается изложить историю марта-октября месяца венгерской Военной Академии имени Миклоша Зрини, созданной 15 марта 1955 года из Хонведской Академии, показать основные события второго полугодия учебного заведения 1954–1955 учебного года.

HISTÓRIA KÖNYVTÁR • OKMÁNYTÁRAK 1.

Dávid Géza – Fodor Pál

„Az ország ügye mindenek előtt való”

A szultáni tanács Magyarországra
vonatkozó rendeletei
(1544–1545, 1552)

